

**Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
Správa slovenských jaskýň, Liptovský Mikuláš**

**PROGRAM ZÁCHRANY
Sedmička**

Spracoval: Pavol Staník

Liptovský Mikuláš, 2017

1. Súčasný stav prírodnej pamiatky

1.1. Vyhodnotenie doterajšej ochrany chráneného územia

1.1.1. Východiskové údaje

a) Základné údaje

Podľa § 24 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (ďalej len „zákon“) sú všetky jaskyne na území Slovenska prírodné pamiatky. V jaskyniach platia osobitné zákazové ustanovenia, ktoré určuje § 24 ods. 4 a 5 zákona. Všetky jaskyne sú podľa Ústavy Slovenskej republiky vo vlastníctve štátu a Štátna ochrana prírody, Správa slovenských jaskýň ako odborná organizácia Ministerstva životného prostredia SR zabezpečuje starostlivosť a ochranu jaskýň na celom území Slovenskej republiky.

Sedmička (Jaskyňa č. 7) (Rcis 109) sa nachádza v geomorfologickom celku Malé Karpaty, podcelku Pezinské Karpaty, v katastrálnom území obce Borinka. Vchod leží v nadmorskej výške 339 m. Jedná sa o fluviokrasovú jaskyňu dlhú 1025 metrov s deniveláciou 54 metrov s občasným vodným tokom. Je významná z geomorfologického, geologického a biospeleologického hľadiska.

b) Podmienky ochrany

V zmysle § 24 ods. 4 zákona je **zakázaná činnosť** uvedená v bodoch nasledovne:

- a) vstúpiť alebo inak preniknúť do nej; zákaz sa nevzťahuje na vstup alebo iný prienik v súvislosti s výkonom štátneho dozoru alebo inej kontrolnej činnosti, s výkonom činnosti spojenej so zabezpečovaním odbornej starostlivosti o jaskyňu a jej ekosystémy, ak túto činnosť vykonáva alebo obstaráva organizácia ochrany prírody, na vstup do sprístupnenej jaskyne podľa odseku 15 a na vstup do verejnosti voľne prístupnej jaskyne podľa odseku 18,
- b) poškodzovať a ničiť chemickú a mechanickú výplň jaskyne, biotopy živočíchov a ostatné zložky a prvky jaskynného ekosystému,
- c) zbierať nerasty a skameneliny, archeologické nálezky, paleontologické nálezky a ich časti, chytať alebo usmrtiť živočíchov,
- d) vykonávať činnosť meniacu stav vodných tokov, jazier a miest presakovania zrážkových vôd,
- e) vykonávať technické geologické práce, banskú činnosť a činnosť vykonávanú banským spôsobom,
- f) skladovať alebo vyrábať priemyselné výrobky, poľnohospodárske produkty a iné materiály,
- g) táboriť, bivakovať alebo zakladať oheň,
- h) vpustiť alebo ustajniť hospodárske zvieratá alebo domáce zvieratá,
- i) organizovať telovýchovné, športové alebo kultúrno-výchovné podujatie, ako aj iné spoločenské podujatie prístupné verejnosti,
- j) znečisťovať podzemné priestory,
- k) rušiť pokoj a ticho,
- l) umiestniť stavbu,
- m) umiestniť reklamné alebo propagačné zariadenie, informačnú tabuľu neslúžiacu na ochranu jaskyne alebo robiť reklamu na vstup do neprístupnej jaskyne.

V zmysle § 24 ods. 5 zákona v jaskyni sa **súhlas** orgánu ochrany prírody vyžaduje na:

- a) zriadenie výskumnej stacionárnej stanice alebo výskumnej plochy,
- b) sprístupnenie a prevádzkovanie jaskyne alebo jej časti na kultúrno-výchovné účely, liečebné účely a na iné verejné sprístupnenie (ďalej len „sprístupnenie jaskyne“),
- c) vykonávanie prípravy alebo výcviku a s nimi súvisiacich činností ozbrojenými zbormi, ozbrojenými silami, v oblasti civilnej ochrany, Hasičským a záchranným zborom, alebo zložkami integrovaného záchranného systému,
- d) inštaláciu alebo použitie zariadenia na svetelné a hlukové efekty, najmä na ohňostroj, laserové zariadenie, intenzívny svetelný zdroj, reprodukovanosť hudbu,
- e) nakrúcanie filmu.

Výnimky z podmienok ochrany:

Speleo Bratislava má platné rozhodnutie KÚŽP Bratislava č. 2030/2009-2.1/jam. zo dňa 22. 1. 2009 na speleologickú činnosť v Borinskom kráse. Výnimka platí do 31. 12. 2018.

c) Charakteristika prírodných hodnôt

Geológia, geomorfológia

V súčasnosti má jaskyňa zameraných 1025 m chodieb s výškovým rozdielom 54 m. Priestory jaskyne Sedmička sú vytvorené v spodnojurských (toark-sinemúr) hrubolavicových vápencoch patriacich do prepadlianskeho súvrstvia. Podzemné priestory sú založené na zlomoch rozšírených eróznou a koróznou činnosťou vody, ktorá nimi v minulosti pretekala. Väčšie siene a dómy vznikli na križovaní puklín a sú poznačené rútením. Druhotne sa na stenách a v strope vytvorili sintrové náteky, stalaktity a na podlahe stalagmity. Zvlášť pekná výzdoba je v hornom poschodí (Tiffanyho puklina). Spodné časti jaskyne sú vyplnené splaveným štrkom a blatom, ktoré sem prinášajú povrchové toky pri zvýšenom vodnom stave.

Biologické hodnoty

K občasným návštevníkom jaskyne patria netopiere, z ktorých sa tu ojedinele pozoruje netopier veľký (*Myotis myotis*). Spolu s netopiermi sa do jaskyne dostávajú aj ich parazity – kliešte, a tie po nasatí ostávajú v podzemí, ako to v tejto jaskyni bolo dokumentované. Medzi trvalých obyvateľov jaskyne patria chvostoskoky (Collembola). Z jaskyne Sedmička je opísaný nový druh *Protaphorura borinensis*, ktorý sa zatiaľ nikde inde nenašiel (Parimuchová a Kováč, 2016). Patrí k troglobiontom, teda živočíchom, ktorých celý životný cyklus prebieha v podzemných priestoroch bez svetla, následkom čoho úplne stratili pigment a zrak. Veľkosť dospelých chvostoskokov je cca 3 mm a najčastejšie sa nachádzajú na vodných plochách – jazierkach a kalužiach. Z predstaviteľov hmyzu je významný výskyt dvojkrídlavcov (Diptera) a blanokrídlavcov (Hymenoptera). Výskum fauny sa zatiaľ neuskutočnil v spodnej úrovni na podzemnom riečisku, kde možno predpokladať nálezy stygobiontných druhov naviazaných na podzemný aquifer.

Jaskynná mikroklíma

V jaskyni je celoročne stála teplota 8,5 °C. Podľa prúdenia vzduchu jaskyňa Sedmička pravdepodobne komunikuje so Silnického jaskyňou, ako aj s Borinským jaskynným systémom.

1.1.2. Časový prehľad vykonaných opatrení

Jaskyňa bola objavená na jar roku 1958 skupinou profesionálnych jaskyniarov pracujúcich v národnom podniku Turista. Ich vedúcim bol Ján Majko. Do jaskyne sa jaskyniari dostali rozšírením pukliny, z ktorej vanul studený vzduch. Postupne tu objavili asi 200 m chodieb vrátane troch dómov (Vstupný, Skalný a Veľký). Pokračovanie hľadali v chodbe, ktorá klesala zo Skalného dómu. Profesionálni pracovníci s prácami v jaskyni prestali na jeseň 1958 a v činnosti ich vystriedal jaskyniarsky krúžok vedený Karolom Silnickým. Pokračovali vo vynášaní hliny a blata zo spomenutej klesajúcej chodby, nazvanej neskôr Bahenná, postupne až do polovice 60. rokov minulého storočia. Oživenie prác nastalo začiatkom 80. rokov, kedy tu začali vyvíjať aktivitu členovia oblastnej skupiny č. 20 Slovenskej speleologickej spoločnosti, čo bola nástupnícka organizácia krúžku od roku 1969. V zime a na jar 1981 sa pracovalo v Tunelovej chodbe. Dôležitý objav sa podaril v lete 1986, kedy sa s pomocou hasičského čerpadla napustila Bahenná chodba vodou a tá prerazila upchaté dno. Tak sa nasledujúci rok podarilo zísť chodbou až na najnižšie časti jaskyne – na Riečisko. Ďalší významný objav nastal v roku 1991, keď sa podarilo rozšíriť úžinu v odbočke za Jazierkovou puklinou, čím sa našlo rozsiahle horné poschodie. Na jeseň roku 2004 sa postúpilo v odtokových častiach Riečiska s objavom okolo 80 m chodieb spolu s Dómom emigrantov. Posledný objav pekne vyzdobených chodieb sa udial v lete 2015, kedy sa sprístupnením plazivky preniklo do nových častí v dĺžke 65 m nazvaných Mišova svadba. V súčasnosti má jaskyňa zameraných 1025 m chodieb s výškovým rozdielom 54 m.

1.1.3 Zhodnotenie súčasného stavu

Jaskyňa Sedmička a jej celý ekosystém sa v súčasnosti nachádza v pomerne stabilnom stave. K tomu prispieva uzáver, ktorý bol vo vchode jaskyne osadený miestnou jaskyniarskou skupinou v roku 1982. Zabráňuje pohybu nepovolaných návštevníkov po jaskyni a tým bráni poškodeniu sintrovej výzdoby ako aj narušeniu podzemného biotopu živočíchov.

1.2. Faktory a príčiny ohrozenia chráneného územia

V jaskyni Sedmička bol objavený nový troglobiontný druh chvostoskoka *Protaphorura borinensis*, ktorý je endemitom Borinského krasu. V jaskyni však nateraz nebol vykonaný podrobný biospeleologický výskum, pričom je predpoklad výskytu ďalších zástupcov troglobiontnej a troglofilnej fauny zo skupín Collembolla (chvostoskoky), Isopoda (rovnakonôžky), Diplopoda (mnohonôžky), Amphipoda (rôznonôžky) a Palpigradi (šťúrovky). Pri neopatrnom pohybe osôb v danom jaskynnom systéme môže dôjsť k poškodeniu biotopu týchto živočíchov.

1.3. Zhodnotenie vzťahu k územno-plánovacej dokumentácii regiónu a k dotknutým obciam

Územno-plánovacia dokumentácia pre obec Borinka nie je v rozpore s predkladaným programom záchrany.

2. Opatrenia na odstránenie príčin ohrozenia

2.1. V oblasti legislatívy

V súčasnosti nie je potrebná legislatívna úprava opatrení realizovaných v chránenom území.

2.2. V oblasti praktickej starostlivosti

Pri neopatrnom pohybe a prácach jaskyniarov a odborných vedeckých pracovníkov, vykonávajúcich pracovné činnosti v jaskyni Sedmička môže dôjsť k poškodeniu biotopu jaskynných živočíchov. Z týchto dôvodov odporúčame vykonať podrobný biospeleologický výskum a následne navrhujeme zameranie jaskyne a vytvorenie podrobnej vektorovej georeferencovanej digitálnej mapy jaskyne, do ktorej budú miesta výskytu jednotlivých jaskynných a vzácnych druhov živočíchov zaznamenané, čím sa zabezpečí ochrana ich biotopu.

2.3. V oblasti monitoringu

Po vykonaných opatreniach zo strany Správy slovenských jaskýň, a to najmä v oblasti praktickej starostlivosti a monitoringu je predpoklad, že v budúcnosti dôjde k zlepšeniu ochrany podzemných priestorov jaskyne Sedmička. Navrhujeme v dvojročnom trvaní monitorovať jaskyňu 1-krát mesačne dvomi členmi speleologickej strážnej služby so zreteľom na stav uzáveru.

2.4. V oblasti výchovy a spolupráce s verejnosťou

Je potrebné oboznámiť verejnosť o hodnotách a zraniteľnosti tejto jaskyne. Túto činnosť môžu vykonávať odborní pracovníci Štátnej ochrany prírody ako aj členovia speleologickej strážnej služby.

2.5. Harmonogram opatrení (termíny, náklady a zodpovednosť za realizáciu)

Lokalita č.:	Názov:	Typ opatrenia:	Finančná čiastka (bez DPH) a zdroj:	Rok realizácie:	Zodpovedná organizácia:	Poznámka:
1	Sedmička (Malé Karpaty)	1. Vytvorenie podrobnej vektorovej georeferencovanej digitálnej mapy jaskyne	5000,- €	2018-2020	ŠOP SR-SSJ	
		2. Biospeleologický výskum bezstavovcov	6000,- €	2018-2020	ŠOP SR-SSJ	Výskum v spolupráci s externým vedeckým subjektom
		3. Monitorovanie jaskyne a stavu uzáveru speleologickou strážnou službou	1200,- € (600€/rok/2 strážcovia)	2018-2020	ŠOP SR-SSJ	Monitoring zabezpečený členmi speleologickej strážnej služby

3. Záverečné údaje

3.4. Použité podklady a zdroje informácií

Bella P. – Hlaváčová I. – Holúbek P. (2007). Zoznam jaskýň na Slovensku. Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Liptovský Mikuláš, 1–364.

Parimuchová A. – Kováč L. (2016). A new cave species of the genus *Protaphorura* Absolon, 1901 (Collembola, Onychiuridae) from the Western Carpathians (Slovakia) with critical comments to the Palearctic representatives of the genus. *Zootaxa*, 4098 (2): 254–272.

Súkromný archív SPELEO BRATISLAVA

Zákon o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z.

4. Prílohy

4.1. Mapa priestorového rozčlenenia chráneného územia s lokalizáciou navrhovaných zásahov podľa katastrálnych a lesníckych máp

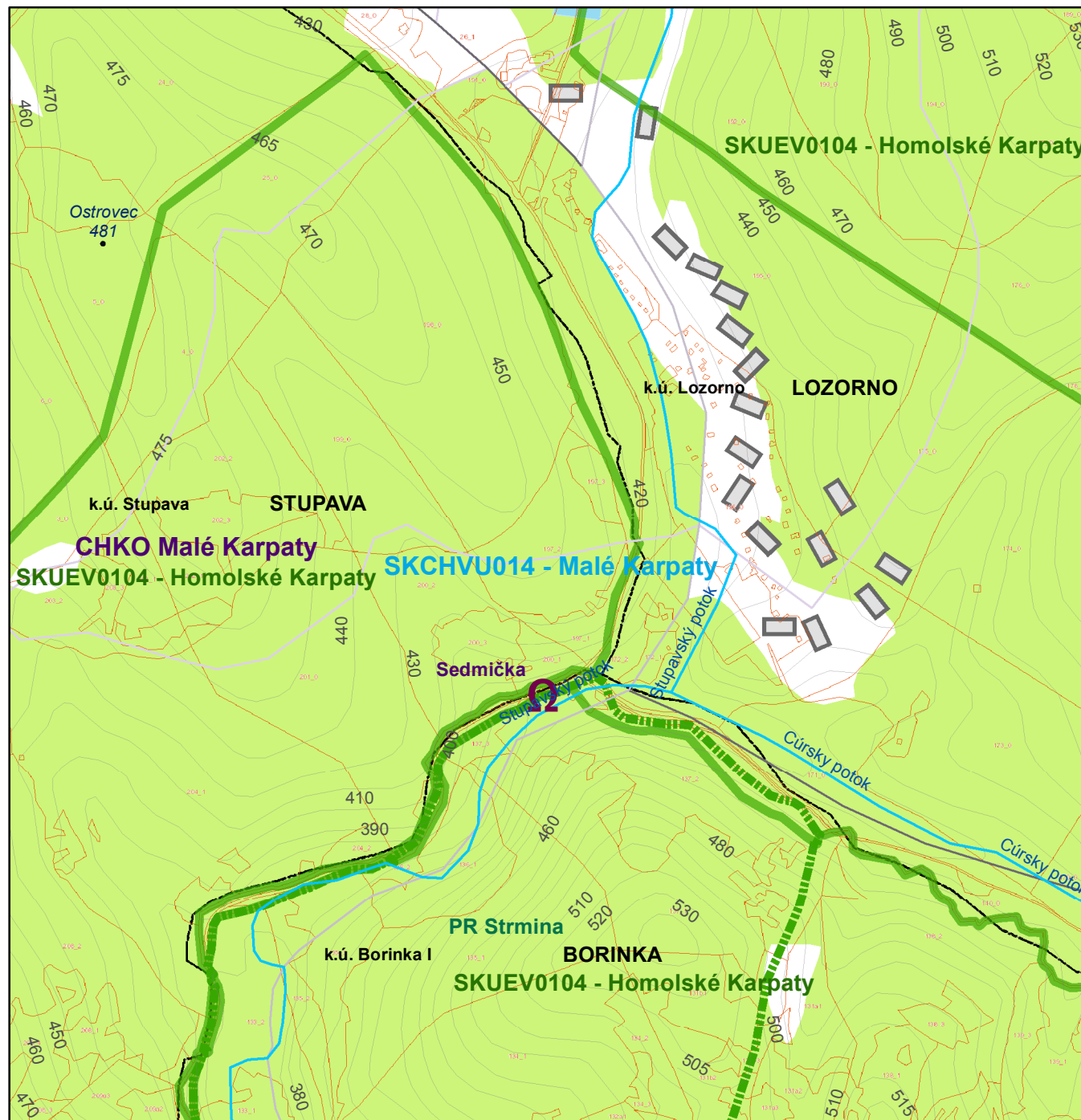
4.2. Prehľad foriem vlastníctva podľa druhov pozemkov

Jaskyne sú vo vlastníctve Slovenskej republiky a spravuje ich Štátna ochrana prírody, Správa slovenských jaskýň v Liptovskom Mikuláši. Vchod do jaskyne Sedmička sa nachádza v katastrálnom území Borinka I, na pozemku parcelné číslo 1352 KN registra "C", druh pozemku - lesné pozemky, list vlastníctva číslo 297. Účastník právneho vzťahu: Vlastník Slovenská republika, správca Lesy Slovenskej republiky, š.p. Banská Bystrica, Nám. SNP 8, Banská Bystrica, PSC 974 66, SR.

Mapa lokalizácie prírodnej pamiatky jaskyňa Sedmička

Legenda

- Jaskyne
- MCHU
- Natura 2000 CHVU
- Natura 2000 UEV
- chránená krajinná oblasť
- Jednotky priestorového rozdelenia lesa
- ku

1:10 000

jaskyňa Sedmička

1:1 000

